Бр. 50. У Новом Саду у суботу 3. (16.) марта 1912 Година XLVII.

„Застава“ излази сваки дан двапута а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини вечерњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

(Вечерњи лист.)

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чавића. Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини вечерњи бројеви стају 2 потуре.

Лист српске народне радикалне странке. Издање „Рада“ дион. друштва у Руми.

Народни зборови и протести црквених општина.

Прошле недеље састала се у Руми управа српске народне радикалне странке, па је било говора и о томе, да се противу синодског статута одржи још више народних зборова, и да се продужи са протестима црквених општина.

До сада је противу синодског статута одржан велики митрополијски збор у Новоме Саду, па онда народни зборови у Вел. Кикинди, Перлеву и Кумаиници. У Барањи Бану и у Бовићу зборови су забрањени, а ускоро ће се одржати још неколико зборова, а први је на реду збор у Будимпешти, који ће бити данас, у недељу, у $3^1/_2$ часа по подне.

Овај збор у Будимпешти, на који ће доћи и околина, па и многи наши родољуби из свију крајева карловачке митрополије, биће од великог значаја. Тај збор у Будимпешти биће без сумње и од мађарског јавног мнења у јачој мери запажен, а то је потребно. Борба нашег народа у корист његове автономије треба да избије што јаче на видик. Но на томе збору расправљаће се на другом месту питање, које данас узрујава све духове без разлике вере и народности, а то је питање о општем тајном гласању. У овом питању чуо се често наш глас, српска народна радикална странка борила се међу првима за ово право, али је потребно, да се и данас чује тај глас, када питање о општем тајном гласању долази до последњег судара и до решења свога.

Што се тиче протеста против синодалног статута, протестовало је осим некојих епархијских скупштина, до сада 117 црквених општина, односно црквених скупштина. Огромном већином су ти протести били једногласни, а где је и било опозиција, устао је свештеник или перовођа, или највише двојица тројица, већином зато, „да не буду што криви ако завлада синод нашом автономијом“, јер како они кажу, ђаво не спава и може још свашта бити.

Истиче је, да ђаво не спава, али он не може да нахуди народу, који је будан. Он се и не приближује ономе ко је будан зато је и потребно, да народни протест у овом питању буде што јачи и што видији.

Ко прочита имена црквених општина, које су протестовале против синодског статута, тај ће видети, да су у томе списку све главне наше вароши, све најугледније наше општине, које су у народној борби увек биле да увамају реч. Тај списак није исцрпљен. Покрет ће бити нути на пролеће новом снагом, јер ће тада бити редовне црквене скупштине, а у многим општинама су појединци пречили свима средствима, да дође до ванредне скупштине. И само стална странка је обећала у своме главном листу, да ће и она на пролеће порадити да против синодског статута устану на ноге и њене општине. Дужни смо да то сачекамо и да видимо.

Противници народне слободе и народног права увек су истицали и увек истичу, како само „неколико људи, неколико агитатора“ истерују нека умишљена права, а народ се бајаги не слаже с њима. Поред осталог већ је и зато потребно да се покаже сваким начином, да њему није ништа свеједно, а најмање му је свеједно, што је било његових дедова, што је његово и што треба да буде његове деце.

Има некојих чудних рачунџија. Они рачунају: колико има општина и колико би могло да буде зборова, а колико је било. Па онда све који год нису протестовали, рачунају, да се потпуно слажу са синодским статутом и да уживају у томе. Али ми имамо права да питамо: Има ли ма и једне општине, има ли ма и једног збора, има ли ма и једног автономног или народног тела, а да је уз синодски статут а за крњење народног права? Тога нема. Пријатељи синодског статута не би били у стању да нађу ни три општине. Они могу спицајлаца ма да задрже по коју општину од протеста, и то треба спречавати, али да која општина отворено стане уз неправду и незаконитост и да почне јавно копати очи српској народној црквеној автономији, тога нема.

Зато је и положај народних пријатеља доста лак. Народ не ће никако за Голеш, треба му бити на помоћи, треба му дати прилике, да може онамо, где га срце вуче, да може у борбу за народна права и народне светиње.

Политичка криза у Угарској.

Јуче су код краља били Ланг и Тиса. У политичким круговима ни њиховим аудијенцијама не придаје се много значаја. Краљ је, држећи се уставног реда, саслушао и њихова мишљења, као вођа највеће странке у садањем сабору, ма да је унапред знао, шта ће они рећи. — Данас ће краљ примити у аудијенцију Коломана Села, грофа Андрашија и вођу пучке странке грофа Аладара Зичија.

Бечка Нова Слободна Преса“ пише, да после те тројице краљ неће више никога ни позивати себи ради информације. И сви политичари, који су досад били позвани краљу, позвани су тек онако — реда ради. Од недеље биће позван пред краља досадањи министар финансија *Лукач, и краљ ће му одмах поверити, да образује владу.*

Тај глас је сасвим утукао мунговз Виде, да од Куена нема више ништа. Куен је свршио и све мунговско-подрепашко натезање, да га подигну — узалудно је. Чим су онаки гласови стигли из Беча, у палати министра председника настало је — *паковање. Куен се пакује*; али се с њим пакује и мунговско брчно перо — *Јесенски.* Велики жупани збунили се; нашли се у великој неприлици. Њихова војска, шпекуланти вирилци, солгабирови и натароши и мунговско подрепашке пришипетље, изгубише главе. Шта сад? Они, који служе свакој влади, већ се прибирају. Обуставили су фабрикацију повереница пропалом Куену и Тиси и спремају грла, да кличу поздраве новом власнику.

Тиса и грофовско богаташки савез спремају се сад на нов подвиг. Само чекају нову владу, па да се даду на посао. Лозинка им је: ма ко дошао на владу, само нека не заузме одлучно становиште у ствари општег изборног права. Последње ће силе да напрегну, да и нову владу узму под туторство као Куена, те да очувају своју владавину и спрече народну вољу. Али ће им те дрске рачуне већ покварити свесна опозиција и народ.

*

Гроф Тодор Бађањи написао је у бечком листу „Цајту“ чланак о решењу данашње кризе. У том чланку пише гроф Бађањи, да повратак Куенова режима, ма под чијим именом, не би било решење данашњој кризи, него стварање још већег заплета. Куенов програм и систем био је у томе, да се путем одбранбене реформе на плећа народна натоваре грдни терети, а изборна реформа, која би народу донела много, да се спречи. Тај програм и систем Куенов је банкротирао. Ко хоће да влада по томе програму, тај ће проћи као и Куен. Одлучна опструкција свршиће и с њиме. Положај се садањи не да санирати променом личности, него радикалном променом читавог система. Без изборне реформе нема одбранбена закона! Војни предлози у данашњем облику не могу продрети у сабору. Може се испомоћи дакле једино привременим уређењем војних питања, а и то привремено уређење може продрети у сабору само тако, ако се уједно спроведе и напредна демократска изборна реформа. Криза се може решити само тако, ако се с једне стране створи или осигура опће, једнако изборно право са тајним гласањем, а с друге стране привремено уреде војна питања, уважањем двогодишње војне службе и подмиривањем најпречих војних потреба.

*

У политичким круговима много је запажен уводни чланак у јучерањем броју главног листа пучке странке „Алкотмању“. У чланку се том одлучно устаје против Куена, мунговске странке и начина њихова владања и заузима одлучно становиште у корист опћег изборног права. У том смислу свакако ће краљу изнети своје мишљење и вођа пучке странке гроф Зичи.

Изборна борба у Србији.

Пишу нам из Београда:

Изборна се борба у велико заталасала. Све странке раде врло живо. Одржавају се на све стране зборови. Страначки прваци размилили су се по Србији и кортешују. Иако се не исплаћује упуштати се у пророчанства, ипак се може предвидети резултат избора, који ће радикалној странци донети сигурну већину. Најгоре стоје самосталци. Њихови су изгледи врло слаби. Вероватно је, да ће они изгубити прилично број мандата, који ће освојати радикали и удружени напредњаци и либерали. Ако знаци не варају, наступиће оно, што је морало да наступи. Самостална странка распашће се. Радикални елементи вратиће се у своје коло, а либералске и напредњачке добегли це остаће усамљени или ће се вратити у своје старо друштво. Каква је слобода избора, сведочи и овај случај. Министар просвете дао је 20-дневни допуст једном професору — либералу, да иде у свој срез и агитује за себе и своју странку. Радикалин је министар дакле дао допуст либералу, да може агитовати против владе. Зар то није занимљиво?

У одбрану српске народне црквене автономије.

Пишу нам из *Мошорина*: Јављамо вам, да је наша црквена скупштина у седници својој, одржаној 5. (18.) фебруара, на предлог одборника Ђоке Балоћа *једногласно* решила, да протестује против синодалног штатута. Скупштинска је седница била врло добро посећена и наши свесни скупштинари сви као један стоје чврсто на бранику народних нам права.

*

До сада је против синодског штатута протестовао велики митрополијски народни збор у Новом Саду, народни зборови у Вел. Кикинди, Перлеву и Кумаиници, архидијецезална скупштина, клуб срп. радикалне организације у Будимпешти и 117 црквених опћина: у архидијецези 34, у вршачкој епархији 33, у бачкој 24, у темишварској 19, у будимској 6 и у пакрачкој 1 општина.

Догађаји у Турској.

Из Солуна јављају, да је једна арнаутска чета напала турског министра унутрашњих дела када је из Пећи ишао за Ђаковицу. Арнаути су из заседе пуцали на војнике, који су пратили министра. Турски званичан извештај спомиње, да је рањен један официр, који је пренесен у Скопље, али ми смо добили опширан извештај из Пећи, из кога се види, да су погинули многи војници. Тај извештај донећемо у идућем број. — Турска влада подићи ће нов зајам од 60 милијона круна. — Принц Сабах Един, бивши вођа либералне странке, вратио се у Цариград, одакле је побегао 1909. године. — Турска је влада решила, да збаци јерменског католичког патријарха Первијана, али султан још није потписао иреду. Турска влада може га скинути са звања посредника између Јермена и порте, али не и са столице патријарашке.

Талијанско-турски рат.

Из Дерне јављају, да су Турци и Арапи код Тобрука потукли Талијане, који су на бојном пољу оставили преко 2000 мртвих и рањених, а Турци су изгубили само 35. бораца. Али се у овај извештај не верује, јер је разаслат листовима преко Цариграда. У страху, да Талијани не нападну Цариград, пожурили су се турски министри, да се султаново благо склони на сигурније место. Неки турски листови скупљају прилоге за набавку ваздушних лађа. У Цариграду је још увек опсадно стање. Турски министар војне морнарице набавио је потребни угљен за ратне бродове Из Рима јављају, да је довршена железничка пруга од Триполиса до Формаце, те сад већ иду возови, а ради се брзо и на градњи железнице од Триполиса до Гаргарета. У Триполису се гради водовод, који ће доводити воду из бумелијанских бунара.

Прилози за Милетићев споменик.

У Дуна Сечују (Барања) скупио је Младен Бугарић, председник 17 круна, а приложили су ови: 2 круне Перса П. Ђикић, примаља, по 1 круну Васо Ђикић ст., Васо Ђикић мл., Тимо Димић, Саво Угљешић, Јоцо Рашић ст., Раде Ђикић, Раде Зундановић, Дафина Апарац, Младен Бугарић ратари; Мика Бугарић, млинар; Милан Комадиновић, кројач; Стеван Бебић, месар; Милош Дворнић, сапунџија; Јакшо Адамовић, рибар и Душан Радојчић, учитељ.

До сада је скупљено **13.463 круне** и **43 потуре.**

Успех српског народног позоришта у Сомбору.

Пишу нам из Сомбора: Српска народна позоришна дружина завршила је шестонедељни рад у Сомбору, одакле је отпутовала за Сарајево. Месни позоришни одбор изјавио је жељу, да позоришна дружина сваке године долази у Сомбор Успех је био сјајан Сувишак износи 3500 круна. Опште је мишљење у Сомбору, да је дружина под данашњом управом сјајно напредовала.

Свечан укоп једног убице.

У Мишколцу је прекјуче обешен Едмунд Регулин, који је јесенас у Еделењу убио крчмара Цајзлера, жену му и свастику, а затим их поробио. Леш Регулин издан је породици, да га може сахранити, али закон прописује, да се укоп има обавити у тишини, неприметно. Међутим укоп Регулин био је такав, каквог укопа још није видео Мишколц. Леш Регулин је положен у сандук, што га је начинио Регулин млађи брат, а сандук су родитељи, браћа, кумови и својта Регулина обасули венцима и цвећем На широким свиленим тракама на венцима био је натпис: Почивај мирно, несрећни младићу! Над сандуком држао је говор лутерански капелан Емил Золтан. Из тамничког дворишта кренуо се затим спровод према гробљу. Напред је јахало 8 полицаја, за њим су ишла кола са сандуком, а за њима пратња у којој је било око десет хиљада душа. Када је предњи део пратње стигао већ до гробља, крај се тек кретао од суднице. Свет је уз пут грдио Чивуте (убијени крчмар и породица му Чивути су) и лако је могло да дође до изгреда. Оних 50 полицаја били су немоћни према силном свету. У гробљу су гроб Регулин управо претрпали цвећем. Овој демонстрацији је узрок у томе, што је државно одветништво пустило сву својту убијеног крчмара и крчмарице, да гледа вешање, што је у народу изазвало велико огорчење, а нарочито, када су рођаци убијених изјавили, да су зато дошли да виде вешање, да би утолили своју жеђ за осветом

Српска тробојница повређена у Вуковару.

Пишу нам из Вуковара: Ђаци овдашње реалке приликом демонстративног опхода у корист штрајка били су окићени српским и хрватским тробојницама. Док је управитељ позивао ђаке, да одустану од штрајка, залети се међу њих неки фратар Ђурai истргне српску тробојницу од шестошколца Станивуковића, баци је на земљу и изгази. Докле ће се ово трпити?

Србин очевидац.

Вулкан у панамском каналу.

При копању панамског канала нашли су мерници на један стари вулкан, из кога је покуљала густа пара и отровни гасови. Када су пробијали брег Кулебру, радници се у страху разбегоше, јер наиђоше на провалију, из које је избијао загушљиви сумпоровит дим. Стручњаци су испитали земљиште и околину и држе, да је дим и пара можда од оксидације пирита. Радници не смеју даље да руше брег динамитом, јер се боје, да ће услед потреса можда вулкан почети да ради. Дим куља на неких 30 старих вулканских грла. Може бити, да ће услед тога сав грдни посао око копања панамског канала бити узалудан.

Кратке вести.

— У Лисабону у палати Нецесидадес међу старудијама нађен је сандук, у коме су врло скупоцене слике. Сандук тај већ око 100 година лежи међу старудијама. Међу сликама су и три ремек дела Ђована Белиња и два дивна дела Тицијанова. Слике су биле свргнуте краљевске породице.

— Један будимпештански лист позива Мађаре да не иду више на летовање у далматинско Приморје и уопће не посећују Далмацију и тако да се свете Далматинцима за спаљивање мађарских застава.

— Јуче се у Солуну пред вилом Алатина, где је заточен стргнути султан Абдул Хамид, у један мах пробуразила два старца Турчина, кличући: Живео наш стари добри падишах, султан Абдул Хамид!

— У Виргинији (Америка) у вароши Хилевилу осудио је суд неког Флојдолена на годину дана тамнице због неког преступа. Кад је пресуда проглашена, браћа и пријатељи Флојдоленови потргоше револвере и убише суца, државног одветника, једног поротника и шерифа. Више поротника је рањено.

— Енглеска подводна лађа, број 3, потонула је у јануару, а сад су је извадили. На њој је нађено 14 лешева.

Брзојави „Застави“.

Стигли 16. марта.

Догађаји у Србији.

Београд. Престолонаследник Александар вратио се са пута из иноземства.

Београд Шпијон Матеја Вучетић осуђен на 10 година робије. Правдао се, да је он хтео да похвата везе у корист Србије, а признао је, да је добивао новаца од аустријске полиције.

Београд. Војни министар набавиће крилатице за српску војску.

Штрајк у Енглеској.

Лондон. Пошто нису успели преговори за споразум, влада ће поднети сабору законски предлог о најмањој надници. Док сабор не усвоји тај предлог, штрајк ће трајати.

Лондон. Краљ и краљица неће ове године правити посете у иноземству. Због штрајка и последица морају остати у Енглеској.

Лондон. Раденици који нису добили припомоћ, спремају се да ступе у радњу. Цена угљу скаче. Железнице ће још више ограничити промет. Не прима се роба за пренос у Њујорк.

Мобилизација у Русији.

Петроград. Нису истините вести о мобилизацији у југозападној Русији. Вест су протурили берзански шпекуланти

Талијинско-турски рат.

Аден. Талијанска крстарица „Пијемонт“ бомбардовала Фортмуд и искрцала 400 војника из Еритреје, који удружени са присталицама Сандидријевим освојише тврђаву и заробише 60 Турака. Јахија објавио свети рат против Талијана и Сандидрија.

Демонстрације у Италији.

Турин. Ђаци приредили демонстрације кличући тројном савезу и тражили да се истакну заставе на аустроугарском и немачком конзулату.

Кортешује на крилатици.

Париз. Крилатић Ведрен лети по своме срезу на крилатици и кортешује за себе. Свет га одушевљено поздравља. Из крилатице баца плакате. Кад буде изабрат за посланика, долетеће управо над саборницу париску и у крилатићском оделу ући ће у сабор.

Одговорни уредник
Мита Клицин.

Са житне пијаце у Б-Пешти

У трговини са готовом робом била је понуда и тражња добра. Продато је око 30 хиљада центи пшенице. Цене су биле ове: пшеница потиска К 23·70—24·10, бачка К 23·60—23·70, турско бечејска К 23·80, раж К 19·70, кукуруз К 17·75, зоб К 19·90 20·50. У трговини на рок (термин) прављени су овакви закључци: пшеница за април К 23·24, за мај К 23·22, за октобар К 21·62; раж за април К 20·08, за октобар К 18·04; зоб за април К 19·84, за октобар К 16·72; кукуруз за мај 17·46, за јули К 17·38. Довезено је у Будимпешту 6184 центе пшенице, 509 центи ражи, 381 цента јечма, 345 ц. зоби, 398 ц. кукуруза, а извезено је: 4290 ц. пшенице, 85 јечма, 200 ц. кукуруза, 14.442 центе брашна и 3129 ц. мекиња.

ТРГОВИНА ГОТОВОГ ОДЕЛА

Панте Спаића

У НОВОМ САДУ

Дунавска ул. бр. 36.

Препоручује за пролетњу и летњу сезону ВЕЛИКИ ИЗБОР ново приспелих одела најновијег кроја за господу, госпође и децу. 357 1—5

Нарочито леп избор за ђаке

ЦЕНЕ ЈЕФТИНЕ

ЗА ИЗДАВАЊЕ!

Од 1. маја издаје се већи стан са 3 велике собе, 2 са улице и 1 из дворишта, затворен ходник, кујна и све друге потребне просторије, у Кисачкој улици бр. 18. Упитати у истој кући. 394. 1—3

КРОЈАЧКА И АБАЏИЈСКА РАДЊА

Милана Ст. Јаковљевића

У Руми

потребује више кројачких помоћника који у посао ступити могу одмах.

393. 1—3

ТРГОВИНА

код „БАЧЕ СВИРЦА“

У ВЕЛ. БЕЧКЕРЕКУ

јавља пошт. грађанству у месту и са стране, да је добила на стовариште све врсте

ПАМУКА

за ткање, и моли сваку пошт. газдарицу, која ће требати памука, да је посети; па ће се уверити, да ће најбоље и најјевтиније пазарити.

ДУКАТЕ МАЛЕ И ВЕЛИКЕ (сеферине) од године 1912. могу се такођер добити по врло повољној цени. Исто тако купује по врло повољној цени старе бушене дукате.

Трговина код „Баче Свирца“

У ВЕЛ. БЕЧКЕРЕКУ. 399 1—3

ОБЈАВА! Манојловић и Другови Привредна Банка д. д. у Сентомашу, као власник, овим **објављује, да ће своју пустару Курјаковац** бивше добро Јаше Гамиршека и другова у износу око 400 јутара земље под пролетњи усев 24 марта по римском календару

под закуп издати.

Позивају се дражбеници, да на дан лицитације на лице места дођу. Земља лежи у мартиначком хатару поред Митровице.

385 1 3 **Управа.**

КАРЛОВАЧКИ БЕРМЕТ

од правог карловачког **Бургундера** по законом прописаној методи справљен под гаранцијом, поставља **Вахтл Имре бачвар у Новом Саду.** Из Карловаца ставља у бурадима од 50 л. а из Новог Сада у боцама од 1 л. и од $^1/_2$ литре по најјефтинијој цени. *Рђав квалитет је искључен.* 1946 7 8

Електрична штампарија дра Св. Милетића у Новом Саду